

İleri aşama: a) Kelimelerle tümce veya kısa cümleler oluşturmak ve/veya cümleleri yazmak. b) Derlenen kelimeler arasından en az 5 (veya daha fazla) kelimeyi seçerek, bunların geçtiği bir metin yazmak ve o kelimelerin altını kırmızı kalemle çizmek (bu çalışma, Ünite 4’de yer alan iskelet yapılar veya gözde kelime hikâyelerinin başka bir türüdür).

- **Bir Görselle İlgili Kelimelerin Derlenmesi** (ana okul–9.sınıf):

Öğretmen sınıfa birçok ayrıntının görüldüğü bir resim veya fotoğraf gösterir. Resim, güncel bir konu veya olayla, oyun bahçesinde oynayan çocuklarla veya köken ülkeyle ilgili bir poster olabilir. Üst sınıf öğrencileri için daha spesifik (farklı ve ayrıntılı anlatımı öngören) kelime ve kavramların geçtiği görseller kullanılabilir. Resimde görülen nesnelere, yapılan faaliyetler vs. ile ilgili kelimeler sınıf ortamında (veya grup çalışmasında) toplanır ve tahtaya yazılır. Bunun için post-it’ler veya duvar tahtası kullanılır. Seçenek: Her öğrenci resimde gördüklerini kendi başına bir kâğıda yazar, sonra kâğıtlar değiştirilir. Kelimeleri pekiştirmek amacıyla bir yazma görevi verilir. Örnek: Resimde gördüklerini ayrıntılı bir biçimde not et. Resme uygun bir hikâye düşün ve yaz. Resimde görülen bir kişinin yerinde olduğunu düşün ve gördüklerini onun perspektifinden anlat: “Resimde görülen sarı kazaklı kız benim. Meydanda duruyorum. Arkamda.....görülüyor.... ”.

- **Yazma Görevine Uygun Kelime Kümeleri** (1.–9. Sınıflar):

Belirli bir yönerge veya konu başlığına uygun kelime kümeleri oluştururken (“Büyük bir çiftliğim olsaydı”, “Ülkemizin yönetim sistemi” vs.), sınıf ortamında veya grup içinde o konuyla ilgili başlıca kelimeleri (isim, fiil, sıfat), kelime gruplarını ve kalıpları bir araya getirmek ve onları doğru şekilde yazmak önemlidir. Konuyla ilgili kelime ve kelime grupları bu şekilde derlendiğinde, öğrenciler, yazacakları yazı konusunda hem içerik açısından, hem yazım kuralları açısından rahatlarlar. Kelime kümeleri tekli, ikili veya üçlü çalışma ile derlenir, sonra sınıf ortamında karşılaştırılır. Bu çalışma, kümeleme veya zihin haritası tekniğiyle (bkz. Ünite 8) de yapılabilir.

2. Cümle Kalıpları veya Bağlaçlar Gibi Benzer Dil Öğelerini Bir Araya Getirme (Cümle Başlangıçları, Kelime Kümeleri ve Kalıpları, vb.)

2.–9. Sınıflar

20 dk.

Yazma görevleri veya etkinlikleri öncesinde öğrencilerle birlikte sadece kelimeleri değil, cümle başlangıçları ile kelime küme ve kalıplarını ilk önce sözlü, sonra da yazılı olarak bir araya getirmek, öğrencilerin dil ve ifade yetkinliğini önemli ölçüde geliştirir. Öğrenciler, sınıf ortamında sözlü derslerde sıkça uygulanan bu tekniğe yabancı değil; örneğin, bir tartışma veya münazara öncesi yine benzer biçimde kavramlar ve cümle kalıpları bir araya getirilir. Bu tekniği yazma görevi öncesinde de uygulamak öğrencilere yardımcı olacaktır. Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi, yazılacak yazının türüne göre derlenen dil öğeleri değişebilir:

- Bir olay veya hikâye (yaz tatili, gezi, macera vs.) yazmaya başlamadan önce cümle başlangıçları ve bağlaçları bir araya getirmek, öğrenciyi sürekli “ondan sonra” kalıbını kullanmaktan kurtarır:

Yazma görevi öncesi bu bağlaçlarla sözlü olarak örnek cümleler kurmak yararlı olacaktır. Sonra öğrencilere şu görev verilir: Bir araya getirdiğimiz kelimeler arasından en az 3 bağlacı (veya kalıbı) seç ve onları yazacağın yazıda kullan.

- Resim, fotoğraf veya manzara anlatımı öncesinde kullanılabilir kalıplara ilişkin örnekler işlenebilir: “Evin arkasına doğru ...”, “Resmin sol tarafında ... görüyorum”, “Tepenin hemen arkasında ...”. Duygu ve düşüncelerin ifade edilmesine ilişkin örnekler: “Bu resimde ... özellikle hoşuma gitti”, “... çok güzel görünüyor”, “... anlamakta zorluk çekiyorum”, “Sanatçı galiba ifade etmek istedi” vs.
- Başka bir ülkeye göç etmenin olumlu ve olumsuz yönlerini ele alan karşılaştırmalı bir yazı öncesinde yazarın kendi görüşünü ifade eden çeşitli kavram ve cümle kalıpları derlenebilir. Cümleye “Bence...” ile başlamak yerine şu ifade biçimleri kullanılabilir: “Benim görüşüme göre ...”, “Benim tecrübeme göre ...”, “... olduğunu düşünüyorum”, “... olduğunu görüyorum, ancak bence ...”, “... olduğuna eminim”, “Bir taraftan ..., diğer taraftan ...” vs. Yazma görevine başlamadan önce yine sınıf ortamında bu ve benzer kalıpların geçtiği örnek cümleler kurmak öğrencilere yardımcı olacaktır. Sonra öğrencilere şu görev verilir: Listede bulunan en az 3 cümle kalıbını seç ve onları yazacağın yazıda kullan.

15

Kelime Dağarcığını Geliştiren Teknikler II: Boşluk Doldurma, Eş Anlamlı ve Zıt Anlamlı Kelimeler vb. Etkinlikler

Hedef

Bkz. Ünite 14'deki hedeflere. Ünite 14'de bir konuyla ilgili genel kelime kümeleri oluştururken, aşağıdaki “boşluk doldurma” veya “eş anlamlı, zıt anlamlı kelimeler” etkinlikleri daha spesifik ve konuya odaklı etkinliklerdir.

1. Boşluk Doldurma Etkinlikleri

1.-9. Sınıflar

15 dk.

Materyal:
Önceden hazırlanmış boşluk doldurma metni.

Boşluk doldurma etkinliği, bilginin geleneksel ve pasif biçimde yeniden üretilecek daha ziyade test amaçlı kullanılan bir yöntemdir. Söz konusu kelimeler ancak uygulamalı olarak örnek cümlelerle pekiştirilmesi halinde öğrencilerin aktif kelime dağarcığının gelişmesine katkıda bulunabilirler, ki esas hedef budur.

Etkinlik: Öğretmen, cümle içinde bazı kelimelerin eksik olduğu bir çalışma kâğıdı hazırlar. (“Dilara bahçede _____ topluyor”; “Madrid İspanya'nın _____”). Öğrenciler, boşluklara uygun kelimeleri yazarlar. Cümle içinde kelimenin yerini boş bırakmak yerine oraya uygun bir görsel de kullanılabilir. Öğrenci görselin yanına ilgili kelimeyi yazar.

Dilara bahçede _____ topluyor.
Madrid İspanya'nın _____.
Annem ekmeği _____ alıyor.
Sütü çok severek _____.
_____ heyecanlı bir film oynuyor.
Doktor hastayı _____.
_____ deniz kenarına gideriz.
Ortaçağ şövalyeleri _____ yaşar.
Bayrak direkte _____.

fırından muayene etti başkenti
böğürtlen tatilde dalgalanıyor
içiyorum sinemada şatoda